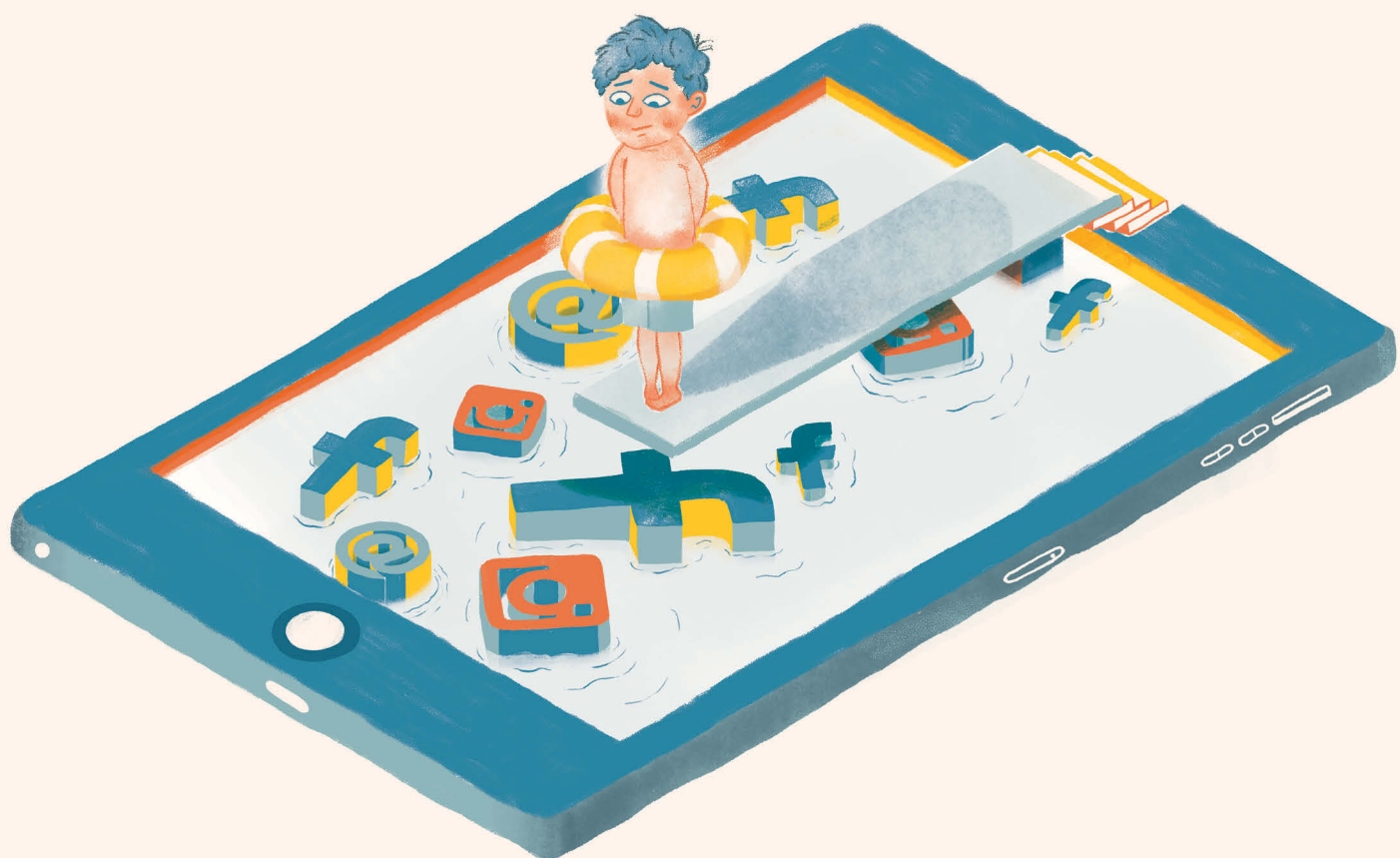
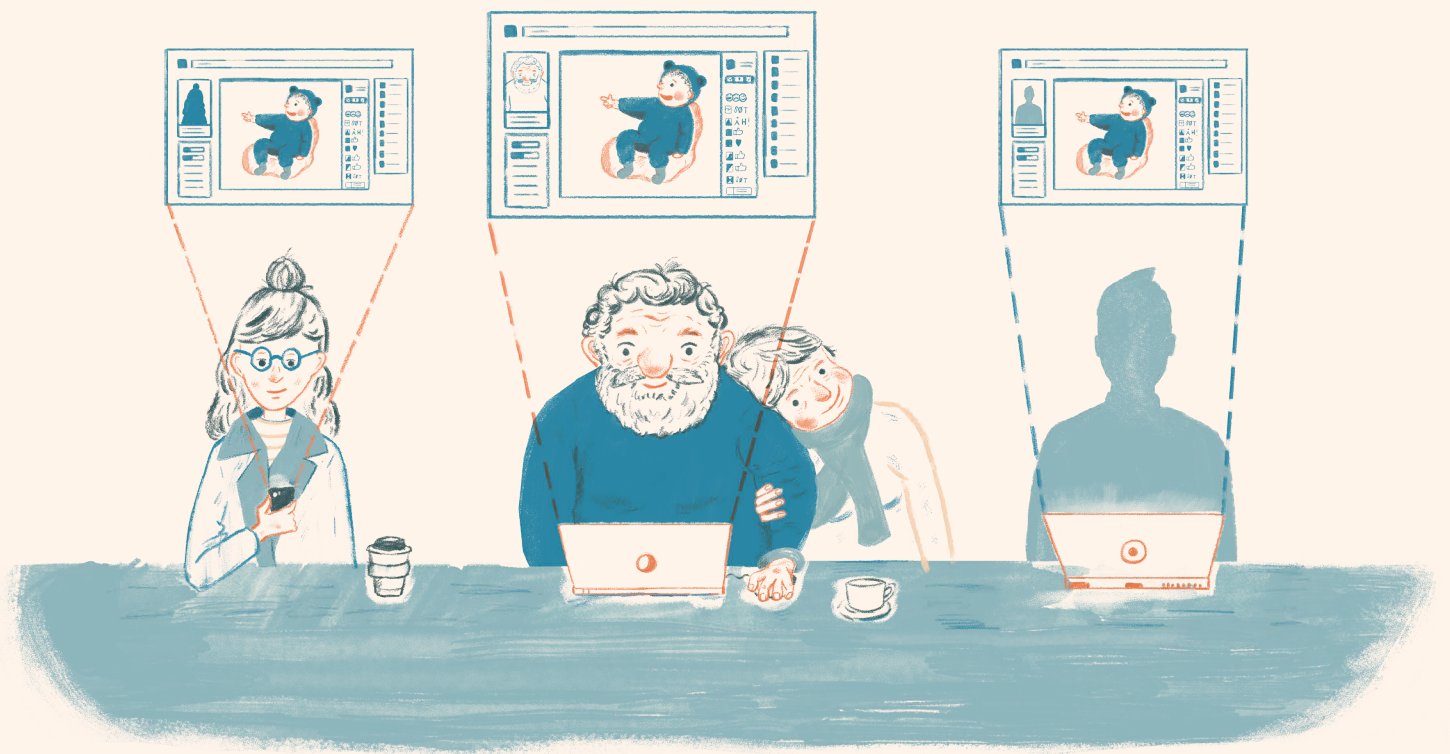

I BESTE MENING

OM BILDER AV BARN PÅ NETT

Mange av oss har sikkert kjent på ønsket om å ta bilder av barn – enten det er av våre egne, eller andres barn vi har en relasjon til. Vi tar bilder fordi vi er stolte og har lyst til å forevige minnet. Vi gjør det i beste mening. Det er så mye lettere å huske stemningen, luktene og følelsen når vi har et bilde å se på. Mange ønsker også å dele disse minnene og følelsene med andre.

Sosiale medier er fulle av barnebilder – søte og blide barn i alle mulige positive situasjoner. Fra hverdag og fest, fra barnehage, skole og fritidsaktivitet til private minneverdige hendelser. Men vi finner også bilder av syke barn, nakne barn, barn i uheldige situasjoner eller gråtende barn den første dagen i barnehagen.

Det føles som en evighet siden vi hadde bildene våre i fysiske album sortert etter år i bokhylla. Stolte besteforeldre fikk kanskje bildekopier i gave. Nå har vi bildene lagret i ulike digitale enheter og skytjenester, og vi deler bildene i sosiale medier slik at enda flere enn bare besteforeldre kan få glede av dem.

Teknologien gir oss mange muligheter og gleder. Men den fører også til at vi voksne – i rollen som foresatt, ansatt i skole eller barnehage, leder for en fritidsaktivitet eller helsepersonell – må tenke oss ekstra godt om.

Vi har alle et medansvar for hvilket inntrykk som skapes av barna på nett. Derfor er det vår oppgave å stille flere spørsmål for å beskytte barna. Vi må være så sikre som mulig på at det vi gjør med bildene ikke forfølger barna og gir uønskede følger når de blir større.

Med dette heftet ønsker vi å gi deg som voksen noen huskereglene for hvordan bilder av barn bør håndteres – enten du er foresatt eller jobber med barn.

Vi vil prøve å gi en forståelse for hvorfor det er viktig å være bevisst både når du fotograferer eller deler bilder av barn. Vi stiller dessuten spørsmål som kan være til ettertanke eller brukes i diskusjon på personal- og foreldremøter. Målet er å skape en økt bevissthet og refleksjon rundt dette temaet slik at vi i større grad kan vurdere hva som er barnets beste.

1. Sett deg inn i reglene

Hovedregelen er at du alltid skal be om samtykke fra alle som direkte eller indirekte kan gjenkjennes på et bilde før det **publiseres**. Hvis de som er avbildet er under 15 år, må også de foresatte samtykke til publiseringen. Hvis du deler bilder uten lov, vil du i verste fall kunne havne i straffansvar. Merk at dersom du ikke tar bildene i privat regi, men som ansatt ved skole, barnehage, fritidsaktivitet eller lignende, må du ha tillatelse også før bildet blir **tatt**.

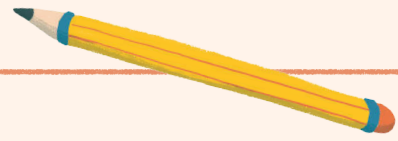
Frem til et barn er 15 år er det altså de foresatte som har det overordnede ansvaret for å godkjenne bildepubliseringen. Men, fra barnet er 7 til 15 år skal det få stadig større medbestemmelse. Dette gjelder enten bildet skal deles åpent på en nettside, på en lukket Facebook-side eller via epost.

Vi må særlig være bevisste på reglene i situasjoner hvor også andres barn kommer med på bildene som tas, for eksempel på en skoleavslutning eller en Lucia-frokost i barnehagen. Der er det lett å få med andre barn på bildet. Da er det viktig at vi spør de foresatte om lov før det deles. Vi vet aldri hvilke situasjoner andre mennesker er i, og mange kan ha gode grunner til å ikke ha bilder av seg selv på nett. Dessuten er det et godt nok argument rett og slett å ikke ønske en slik tilstedeværelse. Dersom du jobber med barn og arrangerer sammenkomster for barn og de foresatte, kan et godt råd være å starte med å oppfordre foresatte til å være ekstra varsomme med hvilke bilder de tar, og minne om at det ikke er lov å dele bilder av andres barn uten tillatelse.

Unntak ★ Når aktiviteten er i fokus

På noen bilder er det selve situasjonen, eller aktiviteten, som er hovedtema. Hvilke personer som er på bildet er da mindre viktig. Dette kan for eksempel gjelde avstandsbilder av et 17. maitog eller av publikum på en konsert. Slike bilder **kan** deles uten tillatelse fra de avbildede så lenge bildene er harmløse og ikke på noen måte kan føles krenkende for de som er avbildet. Ha likevel som hovedregel alltid å spørre alle på bildet før det deles for ikke å trå feil. Det er dessuten en høflig gest å spørre dem det gjelder før bildet i det hele tatt tas, så langt det lar seg gjøre.

Spør også barnet

Allerede fra svært lav alder har barn en sterk selvfølelse og en mening om seg og sitt. Selv om det er de foresatte som har ansvaret og som må vurdere en eventuell bildedeling, bør alltid barnet også spørres først.

Tilpass spørsmålet barnets alder, og bruk spørsmål de kan forstå:

«Synes du det er greit at jeg deler dette bildet med familien eller vennene mine?»

Dersom de svarer nei, bør det respekteres uten diskusjon. På den måten ivaretas barnets integritet i større grad, og du lærer dem å alltid spørre før bilder av andre deles.

Til diskusjon

Spør du både barna & deres foresatte før du deler bilder av dem?

Hvordan kan du i din rolle (enten du er foresatt eller jobber med barn) sørge for at barnets integritet og rett til privatliv blir ivarettatt?

Hvorfor deler du de bildene du gjør av barna? Er det for barnets del eller er det for å fremstille deg selv, skole, barnehage eller fritidsaktivitet i et positivt lys?

Hva er et samtykke?

Et samtykke skal være informert, frivillig og aktivt for å være gyldig. Det betyr at du:

- ★ Skal vite nøyaktig hva du sier ja til (for eksempel hvor bildet vil deles)
- ★ Ikke skal føle deg presset (for eksempel til å følge flertallet under håndopprekking på foreldremøtet)
- ★ Skal ha gitt et tydelig svar (å sende ut en epost og si at «den som ikke ønsker publisering må si ifra» er for eksempel ikke godt nok).

Det er ikke et krav, men det kan være en fordel å ha det skriftlig for å ha dokumentasjon. Et samtykke kan dessuten trekkes tilbake når som helst og opplysningene må slettes.

Barnehager og skoler er ansvarlige for bilder tatt i deres regi. Dette gjelder også for fritidsaktiviteter eller lignende. Allerede før bildet tas, må man ha et samtykke fra de foresatte. Da kan det være en fordel å lage et samtykkeskjema der det kommer tydelig frem hva de foresatte faktisk samtykker til.

Forslag til innhold i en samtykkeerklæring. må tilpasses hver enkelt skole/barnehage

Er det greit at det tas bilder/film av barnet?

Er det greit at bildene publiseres på åpne/passordbeskyttede nettsider?

Er det greit at bildene publiseres i trykksaker relatert til skolen/barnehagen?

Er det greit at bildene henges opp/brukes i barnehagen?

Er det greit at bildene deles i sosiale medier? (Vær spesifikk ang. hvilke sosiale medier det gjelder, og om det er åpne eller lukkede grupper.)

Barnehagen/skolen vil ikke frigi digitale bildekopier av barnet uten spesifikt samtykke fra de foresatte.

★

Barnehagen/skolen vil ikke ta bilder av barna når de er svært lettkledd.

★

Bildene som publiseres på nett vil alltid være i en kvalitet som gjør det lite attraktivt for andre å manipulere dem eller benytte dem i andre sammenhenger.

★

Barnehagen/skolen vil alltid be om spesifikt samtykke fra foreldrene dersom det skal tas bilder av barna til journalistiske formål, eller dersom utplasserte studenter ønsker å ta bilder av barna.

★

Underskrift av virksomheten og de foresatte, samt gjerne barnet selv.

2. Tenk over innholdet i bildene

I løpet av en dag er det mange rare, morsomme og søte situasjoner som kan oppstå. Da er det fort gjort å ta bilder. Men selv om vi har muligheten til å dokumentere det meste til enhver tid, er det kanskje ikke alt som må deles med andre?

Ta vare på barnas integritet

At bilder og film kan havne i feil hender og misbrukes, er noe mange er bevisste på.

Det vi kanskje glemmer, er barnas rett til privatliv. Det er vår oppgave som voksne å påse at denne retten blir ivaretatt. Vi liker ikke å bli fotografert i uheldige situasjoner, slik som når vi har sølt mat på oss eller gråter så snørren renner. Enda mindre liker vel de fleste av oss at disse bildene deles med andre.

På samme måte kan det føles ubehagelig for et barn å se igjen bilder av seg selv gråtende og snørrete.

Og man kan jo spørre seg om slike bilder i det hele tatt bør tas.

Det trenger ikke være situasjoner som er ubehagelige eller negative i utgangspunktet, det er bare private situasjoner. Barn med smokk, hos legen, i bleie, febersyk i senga eller bilder fra en fødsel kan være typiske eksempler på dette. Riktignok er dette bilder fra livet, men det er også bilder fra situasjoner som barna kanskje ikke vil like at andre ser dem i. Jo mer privat en situasjon er, jo mer bør vi vurdere å holde det nettopp slik – privat. En rettesnor kan være å se for seg om du selv ville vært komfortabel i lignende situasjon.

Det kan dessuten være uheldig når barna benyttes i kommersielle sammenhenger, der privatliv og reklame blandes. Problematisk blir det også når barna fronter politiske holdninger som helt klart er de voksne sine.

Barna blir stående som passive medspillere uten rett til å si hva de faktisk mener.

Hva vil du fortelle?

Ansatte i skoler og barnehager tar bilder for å dokumentere barnas aktivitet. Da bør du som ansatt samtidig vurdere hva det faktisk tas bilder av. Dersom det er aktiviteten som skal dokumenteres, er det kanskje

ikke nødvendig å ha med bilder der barna kan gjenkjennes? Nærbilder av aktivitetene der bare barnas hender vises eller bilder der ansiktene ikke vises, er enkle grep for å unngå problemene med gjenkjennbare barn på nett.

Barns rettigheter

Ifølge personvernregelverket er det ikke lov å publisere bilder av barn på en måte som klart tilsidesetter barnas egne interesser. Eksempler på slik publisering kan være bilder, film og andre personopplysninger i barnefordelingssaker eller barnevernssaker, eller deling av bilder som er veldig utleverende eller belastende for barnet.

Momenter for vurderingen av om publiseringen er ulovlig, er særlig om bildet avslører sensitive personopplysninger, hvor mange som kan få tilgang til bildet, om barnet selv er hørt og om det er tatt nødvendig hensyn til andre barn. Også internasjonale konvensjoner skal gi barn integritetsbeskyttelse:

Til diskusjon

Still følgende spørsmål før du publiserer :

Hvorfor ønsker jeg å dele dette bildet med andre? Hva er hensikten med det?

Kan jeg oppnå det jeg ønsker uten å dele nærbilder av barna?

Viser jeg barnet respekt ved å ta dette bildet?

Er det til barnets beste å publisere dette bildet?

Forteller bildet noe jeg ønsker andre skal vite eller andre trenger å vite?

Er det et hyggelig bilde som barnet vil like å se om 10 år?

Ville jeg ha lagt ut bilde av en voksen i samme situasjon?

Tips!

For å sikre deg mot at bilder og informasjon blir misbrukt, kan det være lurt å ta noen praktiske forholdsregler:

Legg ut bilder i lav oppløsning eller med ulike filtre, da er det vanskeligere å bruke eller misbruke dem i andre sammenhenger.

★

Ta bildene på avstand eller fra en annen vinkel så barna ikke gjenkjennes like lett.

★

Ikke del navn og sted sammen med bildene av barna.

★

Ta bilder der barna er i aktivitet – bilder med personer i bevegelse er mindre egnet for videre bruk.

★

Unngå nakenhet/lettkledde barn.

★

Få andre til å se gjennom bildene du ønsker å dele og diskuter med dem hva de tenker.

3. Vurder mengde

I tillegg til å være bevisst på innholdet i bildene du deler, bør du vurdere hvor mye du deler. Det er stor forskjell på å legge ut et par bilder på sosiale medier innimelom, enn å legge ut hundrevis av bilder på en blogg.

Summen av alt

Det er viktig å ta hensyn til det totale bildet som dannes av barna. For når både foresatte, slekt, venner, barnehage, skole og fritidsaktiviteter hver for seg deler bilder og annen informasjon om barna – i mange ulike kanaler – blir det fort vanskelig å holde oversikt over mengden som er publisert.

Etter hvert som barna blir eldre, overtar de retten til å bestemme over sin egen digitale identitet. Fra de fyller 15 år skal de i stor grad selv ivareta personvernet sitt. Spørsmålet blir da om de egentlig gis muligheten til å starte med blanke ark? Hvis det florerer bilder og annen personinformasjon om dem på nett, har de allerede en ganske detaljert digital profil. Er det riktig å frata dem muligheten til å sette sine egne grenser og ta vare på sitt eget personvern?

Dersom foreldre og andre har delt mye informasjon om et barn på nett, vil dette danne et bilde av barnet som det kan være vanskelig å endre eller bli kvitt. Dette kan være et bilde de selv ikke kjenner seg igjen i eller føler seg komfortable med. Jo flere bilder som deles, jo mer detaljert blir den digitale profilen.

Vi voksne bør være bevisste på hvilke rollemodeller vi er for barn og unge. Vi bør gå foran som gode eksempler, og ikke ukritisk dele mengder av bilder av dem på nett.

www.dubestemmer.no

Datatilsynet og Senter for IKT i Utdanningen, samarbeider om undervisningsopplegget **Du Bestemmer for barn og unge mellom 9 og 18 år**. Det er et opplegg som skoler kan ta i bruk, og handler om personvern og nettvett. De unge lærer der hvordan de selv kan ta kontroll over personopplysningene sine, og hvordan de skal respektere andres rett til personvern.

Til diskusjon

- ★ Har du en bevisst holdning til hvilke bilder du deler av barn – enten det er dine egne eller andres barn?
- ★ Hvordan kan du påvirke den totale mengden av bilder på nett ut i fra din rolle?
- ★ Hvilket helhetlig bilde gis det av barna basert på alle bildene som er delt av dem?

Stian

Thea

Martine

Camilla

Frank

1984

1983

1982

Åpen eller lukket profil

Det første som bør sjekkes er om kontoen er lukket og begrenset til venner eller andre det er gitt tillatelse til at følger profilen. Det er mulig å sette slike begrensninger på de fleste sosiale medier, slik som Facebook og Instagram.

4. Vær bevisst på kanalvalg

Hvis du har bestemt deg for å dele bilder av barn, bør du vurdere hvilken og hvor mange kanaler som skal benyttes.

Du bør sørge for at bildene bare deles med de du faktisk ønsker å dele med, og ta forholdsregler for at ikke bildene havner i feil hender. Gå også gjennom relevante personverninnstillinger for å gjøre delingen så sikker som mulig.

Dersom du egentlig ønsker å dele bilder med besteforeldrene, bør du gjøre nett-opp det. Da vil det kanskje være mest riktig å sende bildene for eksempel via epost eller via en lukket gruppe, og ikke legge dem åpent på nett. Ha som rettesnor å dele bilder av barn mest mulig lukket, med færrest mulige mottakere.

Passordbeskyttet nettside/blogg

Dette kan være en grei løsning for mange skoler, barnehager eller andre som ønsker å dele bilder av barn. Det er likevel viktig å huske at selv om nettsiden er passordbeskyttet, må det hentes inn samtykke fra de foresatte før bilder av barnet publiseres. Det bør også finnes en plan for hva man gjør dersom ett av barna slutter, eller når høsten kommer og mange barn (og foresatte) byttes ut med nye. Dette bør løses ved å gi de foresatte egne brukernavn og passord, slik at tilganger kan styres når det er nødvendig.

Minnepinne eller skytjenester

Noen barnehager og skoler velger å dele bilder med de foresatte på minnepinner, eller via skybaserte tjenester. Dette kan være et greit alternativ, men også her er det viktig å ha samtykke på plass før bilder deles med andre enn barnas egne foresatte.

Lukket gruppe eller samtale

På en del sosiale medier kan man også opprette lukkede grupper eller samtaler. Da kan delingen begrenses til bare noen helt få. Gruppen kan i mange tilfeller settes så den ikke er søkbar. Du kan også gjøre valg for hvert enkelt bilde, og velge helt konkret hvilke grupper og personer som skal få se hva. Vær obs på at innstillingene plutselig kan være endret, og at det er vanskelig å være helt sikker på at et bilde faktisk er skjult. Det kan være en fordel å ha en administrator som godkjenner hvem som er med, og som jevnlig går gjennom medlemsmassen.

Sjekk personvernsinnstillinger:

Skaff oversikt over hva som deles.

De fleste sosiale medier har muligheter for å tilpasse personvernsinnstillinger på ulikt nivå. Gå gjennom dem med jevne mellomrom og vær bevisst på hva du deler med hvem.

Skru av stedstjenester

Noen kanaler viser hvor man fysisk befinner seg når et bilde deles. Dette er stort sett en unødvendig funksjon, og kan gi både kjente og ukjente en detaljert oversikt over hvor bestemte barn oppholder seg til enhver tid.

Er profilen søkbar?

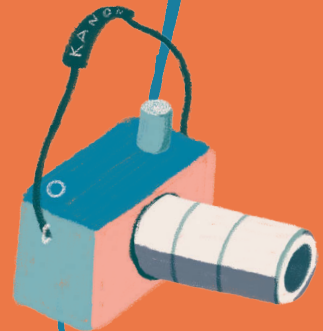
Søklarheten kan også skrues av i de fleste innstillinger. Dersom bildet ditt kommer opp ved bildesøk, er det enklere at bilder blir misbrukt i kommersielle sammenhenger.

Til diskusjon

- ★ Er de digitale bildene eller albumet sikret godt nok?
- ★ Hvor sikker er egentlig en passordbeskyttet nettside?
- ★ Har du en gjennomtenkt holdning til hvem du vil vise barnebildene til – bare til venner og familie, eller til hele verden?
- ★ Kan epost eller oppslagstavler erstatte nettet som kanal for deg i din rolle?
- ★ Har du en bevisst holdning til hvordan bilder og film blir distribuert på nettet?

HUSK!

Uavhengig av kanal og personvernsinnstillinger, er reglene de samme når du deler med andre. Selv om du deler bildene i en lukket profil, kan du ha mange venner. Pass derfor på at du får samtykke fra de foresatte til alle barna på bildet du ønsker å dele.

5. Slett med jevne mellomrom

Holdninger endrer seg med tiden, noe som gjerne blir tydeligere når man ser tilbake på gamle bilder eller statusoppdateringer i sosiale medier. Bilder og informasjon kan ha mistet sin relevans og føles utdatert - stilen er annerledes og meninger endret. Derfor kan det være greit å ta en jevnlig gjennomgang av det du har delt på nett og i sosiale medier. En "vårrengjøring" kan være en grei huskeregel.

Særlig er dette viktig når det kommer til bilder og film av barna, da både de og deres meninger kan forandre seg fort ettersom de blir eldre. Slett det som ikke er relevant lenger, og benytt sjansen til å ta en ekstra runde på om du fremdeles synes bildene tar vare på barnets integritet. Det kan være at noen og enhver vil bli overrasket over hva som tidligere er delt med andre.

Dersom bildene ikke er tatt eller lagret i privat regi, men ved barnehage, skole, fritidsaktivitet eller lignende, gjelder egne regler for sletting. Dette har de selv ansvar for å sette seg inn i og forholde seg til.

Merk!

Dersom foresatte eller barn ber deg om å slette bilder som er delt – enten det er i åpne eller lukkede kanaler – må du gjøre det. Ikke spør om årsak, bare slett med en gang. Husk at selv om de i utgangspunktet ga sitt samtykke, kan det alltid trekkes tilbake.

Til diskusjon

Gå gjennom bilder som er delt for et par år siden. Vurder det du har lest i denne veilederen (om samtykke, innhold, mengde og kanal).

- ★Er det bilder du kan slette?
- ★Ble du overrasket over noe av det du hadde delt?

Dersom et barn slutter (enten i barnehage, på skole eller i en fritidsaktivitet), hvordan behandles da de digitale sporene som ligger igjen etter barnet? Slettes bildene?

1.
Sett deg inn i reglene

2.
**Tenk over innholdet
i bildene**

Oppsummering

*Forhold deg til disse huskereglene før du deler
barnebilder – enten det er av dine egne
eller av andres barn.*

3.
Vurder mengde

4.
**VÆr bevisst på
kanalvalg**

5.
**Slett med jevne
mellomrom**

Denne veiledningen finner du også på
datatilsynet.no/ibestemening

